

Jamashoy (Jamansha) qaraqalpaq urıw atamalarına qoyılğanlıǵı, Shıǵanaq degen jer atamasın da qaraqalpaqsha atap, bul sóz sol dáwirlerden házirge shekem jetip kelgenliginiń guwası boldıq. Sebebi bul sózdiń mánisin soragımızda maǵan ózbek tilindegi tirsak dep, qolın qayırıp mına jer dep shıǵanaǵın kórsetti hám dáriyanıń qayırılǵan jerinde jasaytuǵın qıshlaq bolǵan soń usılay atagan dep túsindirdi.

Namangan wálayatı Pop rayonu Kenagas qaraqalpaqlarınıń jasaw jaǵdayları, tariyxı, soylew tilil máselelerine dúqqat-itibarımızdı qaratqanımızda tómendegishe juwmaqqa keldik.

Tildiń leksika tarawı – tez ózgerip otıratuǵın taraw. Keneges qaraqalpaqlarınıń qaraqalpaq xalqınan bóleklenip,

bul jerlerge mákan basqanına da 300 jılǵa shamalas waqt bolǵan. Tiliniń ózgeriwi – tábiyiy qubılıs. Olar bilimdi mektepte ózbek tilinde alǵan. Házirgi kúńge shekem qaraqalpaqlar menen ǵalaba xabar quralları, kitap, gazeta-jurnallar arqalı da heshqanday baylanıs bolmaǵan. Sonıń sebebinen tili ózgerip ketken. Degen menen, úlken jastaǵı adamlardıń sóylew tilinde, sol dialektiń fonetikasında qaraqalpaq tiline tán, ó, ı, ú, ń seslerin aytıw, «j» menen sóylew jaǵdayları ushırasadı. Xalıqtıń antropologiyalıq túrleri de saqlanǵan. Sebebi olar basqa milletlerden qız almaǵan, qız da bermegen. Enqi-endi aralasıp atırǵanı haqqında maǵlıwmat berdi. Joqarı qaraqalpaqlardıń tilin úyrenip ilimge qosıw – qaraqalpaq tili dialektologiyasınıń sheshimin kútip turgan wazıypalarınin biri.

Ádebiyatlar

1. Kamalov S. Qaraqalpaqlardıń xalıq bolıp qalıplesiwi hám onıń mámleketshiligi tariyxınan. ÓZRIAQQB Xabarshısı. –Nókis, 2001.
2. Jiyeń jıraw. Posqan el. Shıǵarmalar jıynadı. – Nókis: «Qaraqalpaqstan», 1981.
3. Tolstova L. S. Joqarǵı qaraqalpaqlar. –Nókis: «Bilim», 2021.
4. Tolstova L. S. Karakalpaki Ferganskoy dolini. Karakalpakskoe gosudarstvennoe izdatelstvo. – Nukus: 1959.
5. Ibragimov T. Qoraqalpoq shevasining bazi bir xususiyatlari // Sb. Til problemalari, son II. – Toshkent: 1935.
6. Reshetov V. V. Nekotorie zamechaniya o karakalpakax Tashkentskogo oazisa i ix yazıke // Byulleten AN UzSSR. –Tashkent: 1947, № 3.
7. Nasırov D. S. Stanovlenie karakalpakskogo obshenarodnogo razgovornogo yazıka i ego dialektnaya sistema. –Nukus-Kazan, Karakalpakstan: 1976.
8. Xamidov U. Buxara qaraqalpaqlarınıń tili boyınsha baqlawlar// Vestnik KK FAN, UzSSR. –Nukus, 1964, №3.
9. Prekeeva A. Konimex qoraqalpoqlari shevasi. Filol. fan. nom. diss. avtoref. – Nukus, 2012.
10. Berdaq. Tańlamalı shıǵarmaları. – Nókis: 1988.
11. Mambetov K. Qaraqalpaqlar tariyxı (Ilimiy izertlew). –Nókis: 1993.

РЕЗЮМЕ. Ushbu maqola Namangan viloyati Pop tumanidagi «Kenagas» qishloq fuqarolar yigʻinida yashovchi qoraqalpoqlarning kundalik hayoti, tarixi va shevasi masalalariga bagʻishlangan.

РЕЗЮМЕ. Статья посвящена вопросам быта, истории и говору каракалпаков, живущих в сельском сходе граждан «Кенегес» Папского района Наманганской области.

SUMMARY. This article is devoted to the issues of everyday life, history and dialect of the Karakalpak living in the rural assembly of citizens «Kenagas» of the Pap district of the Namangan region.

SH.SEYITOV ROMANLARINDA METAFORALIQ SÚWRETLEWDIŇ AYÍRIM USÍLLARI

G.P.Sadenova – *assistent oqıtwshı*

Berdag atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti

Tayanch soʻzlar: poetika, baddiy matn, metafora, uslub, ekspressiya, zoomorf, antropomorf, fitomorf, kosmomorf, teomorf, biomorf, antropotsentrizm.

Ключевые слова: поэтика, художественный текст, метафора, стиль, экспрессия, зооморф, антропоморф, фитоморф, космо-морф, теоморф, биоморф, антропоцентризм.

Key words: poetics, literary text, metaphor, style, expression, zoomorph, anthropomorph, phytomorph, cosmomorph, theomorph, bi-omorph, anthropocentrism.

Metafora - tildiń rawajlanıwında hám informaciyanı ekspressiv túrde jetkerip beriw imkaniyatlarınń keńeyiwinde áhmiyetli elementlerdiń biri bolıp esaplanadı. Ásirese, metaforalar tilde sinonimiyalıq birliklerdiń payda bolıwına, jańa mánili sóz boyawlarınń kelip shıǵıwına, polisemiyanıń payda bolıwına, emocional-ekspressiv leksikanıń rawajlanıwına, sóz mánileriniń bayıwına xızmet etedi.

Óz ara sóylesiw, pikir alısıw dawamında tınlawshıǵa waqıya-hadiyseler haqqında, maǵlıwmat beriwde metaforalardıń ornı ayırıqsha. Ásirese, bul kórkem tekste yamasa poeziyada avtorıń oyın tásirli hám obrazlı jetkeriwde áhmiyetli.

Metaforanı oylaw procesi menen tikkeley baylanıslı halda úyreniw 20 ásirdeń 20-jıllarınan baslanadı. Rus alımı A.Potebnya metaforiyalıq – tildiń ápiwayı belgileriniń biri dep, hár qanday sózdi obraz dep qabıl etiwdi usınadı. Kópshilik alımlar metaforanıń payda bolıwın mifologiyalıq oylaw menen baylanıstradı. Atap aytatuǵın bolsaq, nemis filosofı E.Kassirer mif, til hám dóretiwshilikniń kelip shıǵıwın ruwxǵa baylanıstradı hám olardı bir-birinen ajratıp úyreniwge bolmaydı degen pikirlerdi aytadı [1,5]. Mifologiyalıq oylawdıń joǵalıp barıwına sebep sózlerdiń abstrakt mánileriniń payda bolıwında dep esaplaydı. Bunday pikirler alım O.Freydenbergtiń de izertlewlerinde ushırasadı yaǵnıy ol bunı miflarǵa isenimniń kemeyiwinde emes, obrazlı oylawdaǵı strukturalıq ózgerislerge baylanıslı dep, mifologiyalıq oylawdıń ornına metaforalıq oylawdıń

payda bolıwın adam sanasınıń rawajlanıwı menen baylanıslı dep túsindiredi.

Til biliminde metaforalardı hár túrli baǵdarda izertlegen alımlar (E.M.Vereshagin, D.B.Gudkov, İ.V.Zaxarenko, R.F.İlyasov, V.İ.Karasik, N.N.Kirillova, M.L.Kovshova, M.M.Kopilenko, V.G.Kostomarov, P.L.Korobka, V.V.Krasnix, F.A.Litvin, V.A.Maslova, Yu.E.Proxorov, V.N.Teliya hám b.) tek ǵana sózdiń semantikalıq dúzilisin úyreniwge emes, olardıń jańlı sóylew barısında óz ara qarım-qatnasqa túsıw múnásibetlerini ayırıqsha dıqqat awdaradı.

Kórkem teksttiń tilin izertlewdiń ayırıqsha usılların usınǵan ózbek alımı M.Yoldoshev metaforanıń eki tiykarǵı túrin ajratıp úyreniw lazım dep keltiredi. Olar: lingvistikalıq metafora hám jeke avtorlıq metaforalar [2:151]. Poetikalıq tildiń leksikasın izertlewshi alım B.Umurqulov ta óz miynetlerinde metaforanı eki túrge ajratıp úyrenen: til metaforası hám poetikalıq metafora [3:153]. Al, qaraqalpaq tilinde metaforalarda arnawlı izertlegen alım E.Allanazarov óziniń miynetlerinde metaforalardıń stillik qollanıwına qaray olardı bimeshe toparlarǵa bólip úyrenen [4:33].

Sunday-aq, metaforalardıń jasalıw usıllarına qaray birqansha anıq klassifikaciyanı izertlewshi A.Xojamqulov usınadı hám onıń tómendegi túrlerin atap kórsetti:

1. **Antropomorf metafora.** Bul insan ham oǵan tiyisli bolǵan (dene músheleri, kiyimi) predmetlerdiń ataması tiykarında payda bolǵan metaforalar.

2. **Zoomorf metaforalar.** Bul haywan hám onıń dene aǵzaları atamasın bildiretuǵın leksemalar mánisinıń metaforalıq usılda awısıwı bolıp tabıladı.

3. **Fitomorf metaforalar.** Bul terek, ósimlikler hám olardıń bólekleri atamasın ańlatıwshı leksemalar mánisinıń awısıwı nátiyjesinde payda bolǵan metaforalar.

4. **Kosmomorf metaforalar.** Aspan deneleri ataması tiykarında payda bolǵan metaforalar.

5. **Teomorf metaforalar.** Mifologiyalıq atamalar tiykarında payda bolǵan metaforalar.

6. **Abiomorf metaforalar.** Metaforanıń bul túrine joqarıda sanap ótilgen túrlerge kirmeytuǵın, tábiyattaǵı jansız predmetlerdi bildiretuǵın leksemalar mánisinıń metaforalıq awısıwınan payda bolǵan metaforalar kiredi [5:85].

Mine, usı metaforanıń jasalıw usılları jazıwshı Sh.Seyitov shıǵarmaları mısasında izertlewge tartıldı.

Antropomorf metaforalarǵa insannıń dene-múshe aǵzaları qol, ayaq, qulaq, kóz, til, tis, jeń, jaǵa, awız, bas hám t.b. tiykarında payda bolǵan metaforalar kiredi. «*Atañın ne qaldı?» dep soradı men tındıw kúni kolxozdı túsindirip júrip bes-altı batraktan. Birewi: «jurtıq shapan, qayqı tayaq, bel-ketpen qaldı», dese, ekinshi birewi: «jaw shawıp, üstinen el serpilgen góne jurtlar, batıl bolǵan salmalar qaldı», taǵı birewi: «ayta bereyin be, atamnan bári qaldı, tiklenbegen otaw, alınbaǵan ósh, zamanına qayralǵan tis qaldı» - deydi. (Xalqabad birinshi kitabı, 163-bet). Bul jerde «qayralǵan tis» metaforası arqalı atababalarımızdıń dushpanına, xalqın talaǵan jawǵa degen dushpanlıq hám jekkóriwshilik sezimlerin ele de kúsheytip turǵanlıǵı kórinedi.*

Zoomorf metaforalar haywanlardıǵı belgili bir qásiyetler, uqsaslıqlar salıstırıw tiykarında basqa sózge awısa. Kóbinese, bul arqalı waqıyada qaharman xarakterini ashıp kórsetiledi. *Haytmurattı erteń qara úyi, qoy-poyı menen «Jeti asırıw» qumınan kún shıǵarıraqtaǵı, joldan jıraq qızılǵa kóshirip qonıslandıradı da arǵı kúni taǵı tartıp otıradı sahranıń sırtlanı!.. (Xalqabad birinshi kitabı, 257-bet).* Jazıwshı «Xalqabad» romanında İzbasqannıń bir jerde qonıs baspay, hámme waqıtta qashqın sıpatında kún kóretuǵınlıǵına baylanıslı usınday metafora qollanadı.

Biri menen biri alakózlenip otırǵan urıwları mına jaqtan basbashı kelip úylerine ot berip edi, ba-ay, «iyttiń awız ala bolsa da qasqırdı kórgende birikti-á, tüwe!» (Xalqabad birinshi kitabı, 160-bet); ...zamannıń tábirizine qarap is tutpaǵın, zamanıń qasqır bolsa, sen túlkige aynalıp, tásil menen jan saqlamaǵın kerek; ...aradan bes kún ótkende ispolkom menen Sayımbet Tórtkúlgе shaqırılıp, qoraz bolıp barıp edi, pıshıq bolıp qayttı. (Xalqabad úshishi kitabı, 214-bet) Jazıwshı bul misallarda iyt – dep ala awızlı adamlardı, qasqır – metaforası arqalı olarǵa qarama-qarşı dushpanların, jasap turǵan dáwirdiń qıyınshılıǵın, qatallıǵın qasqırǵa, adamlardıǵı belgilerdi túlki, qoraz, pıshıq zoonimlerine salıstırıp kórsetip tur.

Qara ayǵır isqırtıp tartıp turǵanǵa ma, suwıq samal oyaǵınan da, buyaǵınan da hıwlep vagonnıń üstindegi Berdikárimnıń urqanatın buringıdan da beter ushırıp baratır. (Xalqabad ekinshi kitabı, 3-bet) Shıǵarmada ayırım zoonimlerdi predmetlerge baylanıslı da qollanadı. Bul júdá kóp ushıraspa da belgili bir predmetlerdiń uqsaslıq táreplerin sáwlelendiriwge járdem beredi. Jazıwshı shıǵarmalarında poezdge baylanıslı qara ayǵır metaforalıq ataması menen qatar otarba ataması da kóp qollanıladi. Bunda jazıwshı qara ayǵır metaforasını qollanıw arqalı pikirdi obrazlı, tásirli, ekspressiv túrde jetkeredi.

Fitomorf metaforalar: - *Aldı menen ózi urıp edi, soñınan átirapta «mıń qazanda mákke quwırılıp attı». (Xalqabad ekinshi kitabı, 131-bet) – Tilin tawıp sóylese gör. Qabaǵıń házir jarlıp keteyin dep, shırtıldap tur. (Xalqabad birinshi kitabı, 204-bet) – Ol da bir pisken alma, kim úzse sonıń qolında ketedi... (Xalqabad birinshi kitabı, 236-bet).* Keltirilgen misallardaǵı mákke - shapalaq,

qabaq – adam, pisken alma – er jetken qızdı tuwra atamay, obrazlı, metaforalıq usılda qollanıw tur. Egerde, birinshi misaldaǵı metaforalıq súwretlewdiń ornına, jazıwshı «hámme shapalaq urdı» formasında qollanılganında, gáp kórkem tásirli pikirden jay xabar formasına ótken bolar edi. Al, bunday pikirlew, sózlerdi bulay jay xabar formasında qurastırıw - jazıwshı tábiyatına tán emes. Sebebi, jazıwshı usılay kórkem metaforalardı sheberlik penen paydalanıw arqalı belgili bir poetikalıq maqsetlerdi júzege asırıp otıradi.

Kosmomorf metaforalarǵa aspan deneleri quyash, juldız, ay, nur, shuǵla hám t.b.atamlar tiykarında qollanılgan metaforalar kiredi. *Jańa ay jadırıp kóp turmadı, kók teñizge tastaǵan aybaltaday állegashan batıp ketken. Girbińsiz kókte úmit ushqınlarınay juldızlar ǵana jıltırasadı. (Qashqın, 4-bet); «Juldız anaw tustan aǵıp edi-aw, kimniń juldızı, seniki me, dáwdiki me, bilmedim bala ne de bolsa, bir-eki kúnnen málim bolar, shıw!..» (Shar buzıw, 11).* Birinshi misalda keltirilgen ay ham juldız jazıwshınıń «Qashqın» povestindegi Nesibeliniń ele on gúlinen bir gúli ashılmaǵan jaslıǵına, al, juldızlar – kewlindegi jaqsılıqqa degen úmit ushqınlarına salıstırılıp súwretleniwi jazıwshınıń kórkem poetikalıq sheberligin kórsetedi.

Teomorf metaforalar. Mifologiyalıq atamalar yaǵnıy ańız ham ápsanalarda, xalıqtıń iseniminde ornasqan perishte, shaytan, jin, áziireyli hám t.b. atamaları tiykarında jasalǵan metaforalar kiredi [6:147]. Misalı: - *Xalallıq perishtesi dep biz sudyanı túsiniwimiz dárkar. Siz Házireylige aynalǵalı beri biz xadallıq perishtesine aynaldıq. (Órdek qırǵınnan soń, 236-bet). Jamal sudyanıń ózi menen ózi ishinen sóyleniwlerin, tisleniwlerin esikten kirip kelgen Házireyli bólip jiberdi, kelgende de tosinnan, Jamal kútepen bir qolaysız waqıtta keldi. Házireyliniń kirgen waqtı heshkinge de qolaylı emes, heshkinge de saltanat ákelmeydi, hámmege de bul ájel perishtesi tosinnan keledi.. (Xalqabad úshishi kitabı, 234-bet)*

Abiomorf metaforalarǵa hár túrli predmet, zat, hárezet sıyaqlı leksemalardıń awısıwınan jasalǵan metaforalar kiredi. Misalı: *«Xalıq dushpanınıń shapanı» házir hámmege jarasa beredi (Xalqabad úshinshi kitabı, 12-bet).* Jazıwshı bul misalda «xalıq dushpanı ataǵın alıw» dep qollansa, bul jerde gáp óz tásirliǵin, obrazlaǵın joıtıadı. Xalqımızdıń dástúrinde bar bolǵan shapan jabıw úrdisi tikkeley awıspalı mánide basqa mánige kóshirilgen, sebebi, xalıq dushpanına shapan jabılmaıdı, onday belgini bildiretuǵın shapan da joq, biraq, jazıwshı bul metaforalıq súwretlew arqalı sol dáwirdegi nadurıs siyasatı kórsetpekshi boladı. *Aǵa degen úlken kópir, kópirden jurt olay-bulay óter bolar, sondayda mıńq etse kópirdiń kópirligi qayda! (Jaman shıǵanaqtaǵı Aqtuba, 181-bet).* Bul metaforalıq súwretlewdiń tıp mánisi qaraqalpaq xalqınıń awızında keń taralǵan «Túyenin úlkeni kópirde tayaq jeydi» maqalı menen únles keledi. Haqıyqattan da, jası kishige qaraǵanda jası úlkenlerdiń sabırılı bolatuǵınlıǵı belgili, jası úlkenge hurmet, jası kishige izzet kórsetiwdiń milliy-etikalıq normalarınıń xalıqtıń milliy sanasına sıńıp ketkenligi usınday metaforalarda óz kórinisin tabadı.

Hárkimniń kewil sarayı biri birine usamaytuǵın óz aldına bir sandıq, sandıq bolǵanda da ǵası góne kóksiden ele bátamam tazara qoymaǵan, ǵası zamannıń eń hasil dúri jıynalǵan sandıqqa meger edidaǵı, usı hár qıylı kewillerdi jámleytuǵın iygiliqli bir is bar edi... (14, X.1) Avtordıń, sol waqıttaǵı dáwir shınlıǵın súwretlewdegi sheberligi, adamlardıń ruwıyatındaǵı ózgerislerdi ańlaw hám onı jetkeriw usılları usınday metaforalarda kórinedi. Sandıq - qaraqalpaq xalqınıń milliy mentalitetin kórsetetuǵın, hámme úyden tabılatuǵın úy buyımı. Oǵan adamlar kóbinese qádirlı-qásterli zatların, hasil buyımların, atababasına qalǵan miyras buyımların saqlaydı. Mine usı uqsaslıqtı sheber kóre alǵan jazıwshı, sol waqıtta adamlardıń arasındaǵı húkimetke isenim hám isenimsizliktiń belgisi retinde adamlardıń ishindegi oy-

pikirlerin, sana-sezimin sandıqqa teñewi, ayırımları ele eskilikten tolıq waz keshe almay, eki joldıń ortasında ne islerin, kimge isenerin bilmey júr, ayırımları pútkilley jańa dáwirdeń bosagasında, jańa dáwir nápesi menen ózgerislerge tayar turǵanlıǵın bildirmekshi boladı. Sandıq metaforası jazıwshınıń derlik barlıq shıǵarmalarında bir

mániste – kewil sóziniń ornında qollanılıp kelgenligin kóriwimizge boladı.

Juwmqlap aytqanda, jazıwshı shıǵarmalarında metaforalardıń hár túrli usıllarda, obrazlı, tásirli jumsalıwı jazıwshınıń kórkem poetikalıq tildıń imkaniyatların tereń iyelegenligin kórsetip turadı.

Ádebiyatlar

1. Арутюнова Н.Д. Метафора и дискурс. Теория метафоры. Общ. ред. Н.Д.Арутюновой, М.А.Журиной. – М.: “Прогресс”, 1990. – С. 5-32.
2. Йўлдошев М. Бадий матн ва унинг лингвопоэтик таҳлили асослари. – Тошкент: 2007.
3. Умуркулов Б. Поэтик нутқ лексикаси. – Тошкент: 1990.
4. Allanazarov E. Qaraqalpaq tilinde metaforalardin stillik qollaniliwi. – Nokis: 2022.
5. Хўжамқулов А. Ўзбек тилида метафоранинг таснифланишига доир. Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 20 йиллигига бағишлаб чиқарилган илмий мақолалар тўплами. Лингвист, 2-китоб. – Тошкент: 2011.
6. Ибрагимов Х. Тўра Сулаймон ижодида теоморфик метафора. Илм сарчашмалари. – Ўргенч: 2021.

REZYUME. Maqolada metaforik ma'no ko'chish usullarining faol turlari, xususiyatlari va uning badiiy matnda ishlatilish mahorati qoraqalpoq xalqining mashhur yozuvchisi Shawdirbay Seyitovning nasriy asarlari misolida o'rganilgan.

РЕЗЮМЕ. В статье на примере прозаических произведений известного писателя каракалпакского народа Шаудирбая Сейтова изучаются активные виды способов метафорической передачи, их особенности и умение использовать их в художественном тексте.

SUMMARY. Active types of metaphorical meaning transfer methods are presented in the article, it's features and it's ability to be used in artistic text are studied on the example of the prose works of Shawdirbay Seyitov, a famous writer of the Karakalpak people.

Ádebiyattanıw

ЖАНРОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПУБЛИЦИСТИКИ ПИСАТЕЛЯ

А.Абдимуратов – кандидат филологических наук, доцент

Каракалпакский государственный университет имени Бердаха

Таянч сўзлар: ёзувчи публицистикаси, журналистика жанрлари, Т.Қайбергенов ижоди, адабий анъана, тасвир, маъно, маҳорат.

Ключевые слова: писательская публицистика, жанры журналистики, творчества Т.Каипбергенова, художественная традиция, выражение, смысл, мастерство.

Key words: literary journalism, genres of journalism, creativity of T. Kaipbergenov, artistic tradition, expression, meaning, skill.

Жанры публицистических произведений являются одной из разработанных проблем теории журналистики. На узбекском языке есть работы Р.Мухаммадиева [1] и О. Тогаева [2]. Также имеются ряд научных труды зарубежных ученых по теории журналистики, прежде всего по проблемам публицистического мастерства. Но существуют разные типы публицистики. Одна из наиболее многоплановых и интересных среди них – писательская публицистика. Писатель не только публицист и не всегда только журналист, он одновременно еще и мыслитель более широкого свойства. Это свойственно и публицистике Т.Каипбергенова, народного писателя Узбекистана и Каракалпакстана.

Известно, что актуальность и злободневность – необходимые предпосылки успеха журналистской деятельности. Но это еще не гарантия успеха. Он во многом зависит и от методов и способов разработки автором темы, так, как только в этом процессе публицистика раскроется более глубоко и убедительно. Именно с данной точки зрения мы изучаем степень распространенности и специфику применения Т.Каипбергеновым тех или иных жанров публицистики.

Как публицист, Т.Каипбергенев пишет в разных жанрах журналистики. Наиболее распространенным среди них является интервью. Т.Каипбергенев часто использует такую разновидность жанра как интервью-монолог. Оригинальную жанровую форму имеет его работа «Два интервью на одну тему». Он сам задает себе вопросы и сам же отвечает на них. Он пишет: «... ты спрашивал, я отвечал. Ты спросил, что хотел, я ответил, как сумел. А теперь я хочу сам сказать то, что желаю» [3:22]. Таким образом он обсуждает проблему сам с собой. Как известно, «интервью подразумевает наличие второго лица – собеседника» [4:238]. Но это интервью совсем другое и по форме, и по своей структуре, и по характеру.

Таковыми же качествами эффективности обладает и другая работа, которая называется «Монолог учителя»,

опубликованная в газете «Правда» (20 сентября 1984 г.). «И публицистика, и большая литература в долгу перед учителем» [5:178] – говорил Ч.Айтматов. Т.Каипбергенов верен этой идее. По виду это интервью-зарисовка. В таких материалах обычно передается обстановка разговора, его направление и содержание. Например, публицист пишет: «Я сказал, что хочу послушать и записать его рассказ о себе. И он рассказывает очень доверительно, словно исповедуется, да так последовательно и подробно, что мне и вопросов задавать почти не приходится» [6:82]. Автор прежде всего дает ему возможность говорить, высказаться. Публицист нашел интересного человека для интервьюирования и умело охарактеризовал его внутренний мир, передал его мысли, чаяния. Интервью-зарисовка является довольно сложным видом жанра. Как утверждают специалисты, «эта синтезированная форма состоит из интервью беседы и компонентов образной информации. Наряду с литературным пересказом мнений, взглядов, суждений человека, создается его штриховой портрет» [7:28]. Вот пример того, как Т.Каипбергенев в данном материале описывает портрет своего собеседника: «впрочем, он вовсе не выглядит старым в своем скромном сером костюме со звездой Героя на лацкане пиджака, хотя в год образования Каракалпакской автономной области в 1924 году – ему уже было восемь лет. Скажем так, пожилой человек. Очень обычное типично каракалпакское лицо, ничего броского, кричащего в облике, говорит ровным голосом, хотя и охотно – давняя и профессиональная учительская привычка». Всего несколько скупых публицистических строк – перед нами и сам герой и его богатая история.

Интервью, как правило, передается в форме диалога: вопросы журналиста и ответы интервьюируемого лица. Но в публицистике Т. Каипбергенова мы часто встречаем своеобразное взаимное интервью, то есть его беседу с разными литературными критиками, где он как писатель делится своим творческим опытом и теорети-